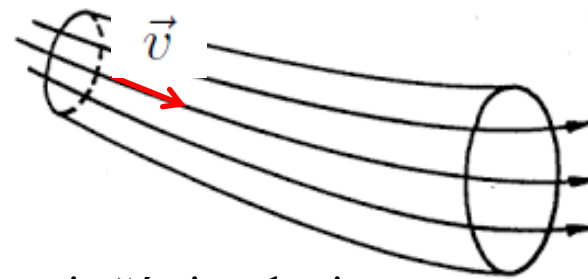

Hydrodynamika

- ustálené proudění
- rychlost tekutiny se v žádném místě nemění $\longrightarrow \vec{v}$ je statické vektorové pole
- proudnice – čáry k nimž je rychlost neustále tečnou

- při ustáleném proudění jsou proudnice skutečné trajektorie částic tekutiny
- Průtok $dQ = \vec{v} d\vec{S}$

Rovnice kontinuity

- hmotnost kapaliny, která proteče za čas Δt

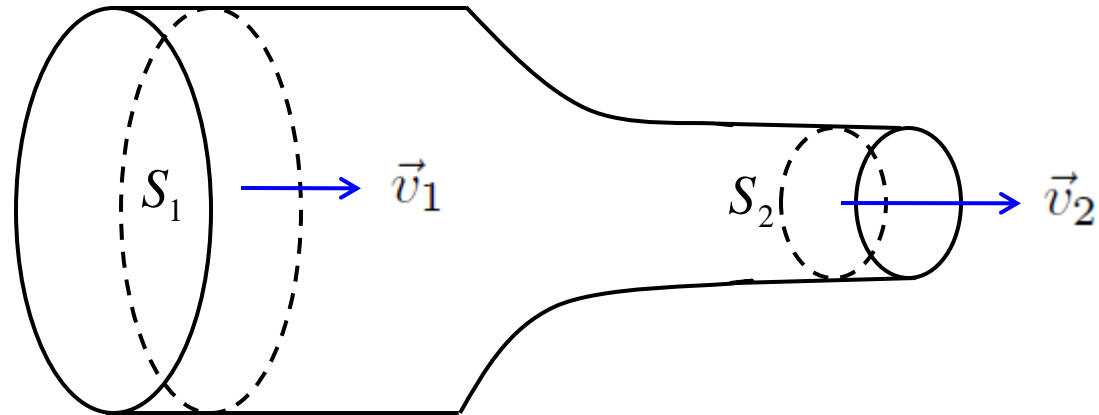
$$\Delta m = \rho S_1 v_1 \Delta t = \rho S_2 v_2 \Delta t$$

- zákon zachování hmotnosti

$$S_1 v_1 = S_2 v_2$$

rovnice kontinuity

$$Q = \text{konst}$$

Bernoulliova rovnice

- ideální (nestlačitelná) kapalina
- kdyby kapalina stála

$$p_1 - p_2 = \rho g(h_2 - h_1) = \rho g h$$

potenciální energie $\frac{E_p}{V}$
na jednotku objemu:

práce, kterou vykoná tlaková síla
při přemístění jednotkového objemu do výšky h :

$$\frac{W}{V}$$

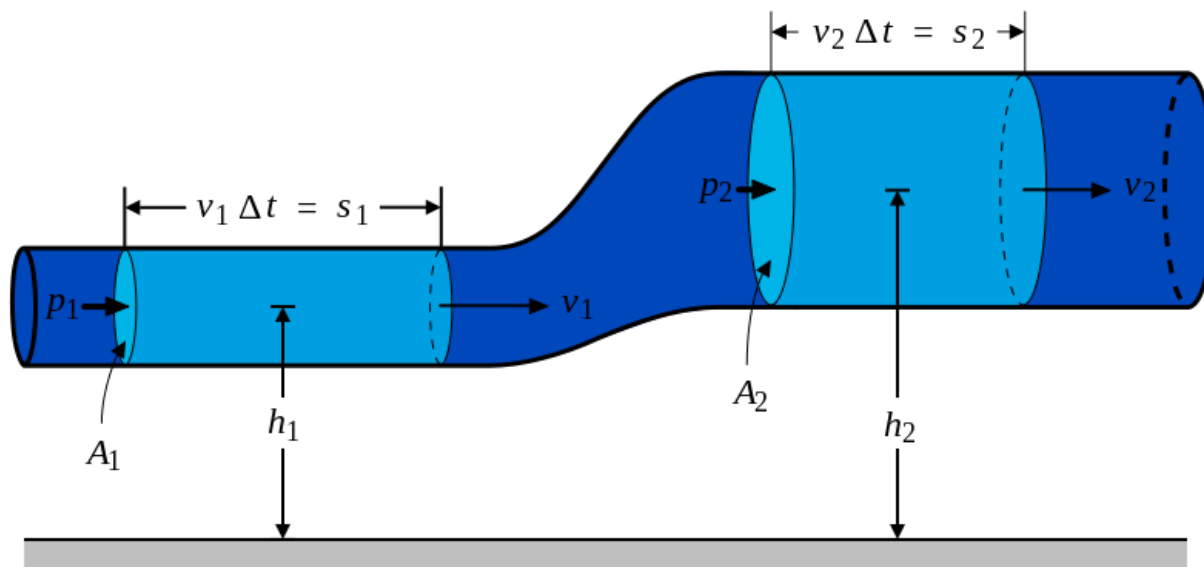
$$dW = p dV$$

- pokud voda teče rychlostí v je kinetická energie na jednotku objemu:

$$\frac{E_K}{V} = \frac{1}{2} \rho v^2$$

- zákon zachování energie: $\frac{E_p}{V} + \frac{E_K}{V} + p = \text{konst.}$

- **Bernoulliova rovnice:** $\frac{1}{2} \rho v^2 + p + \rho g h = \text{konst}$

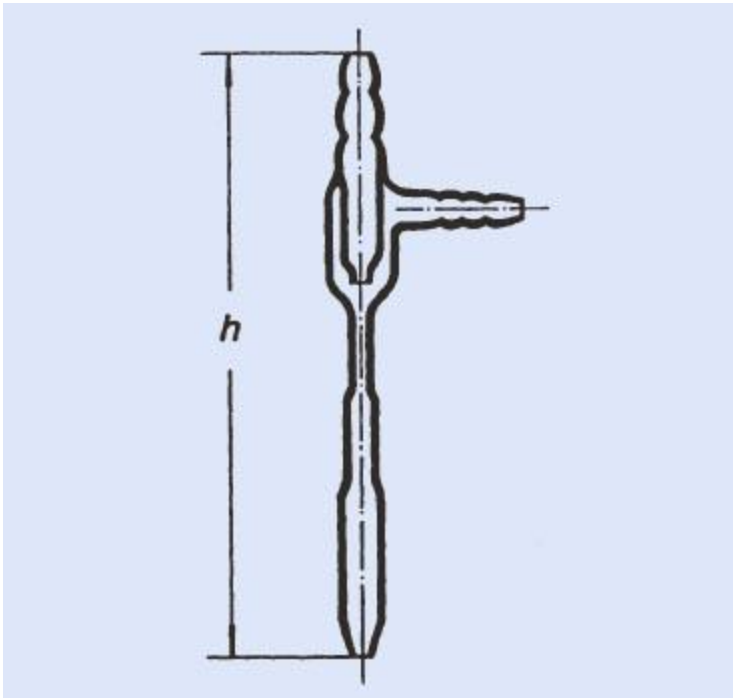

Bernoulliova rovnice

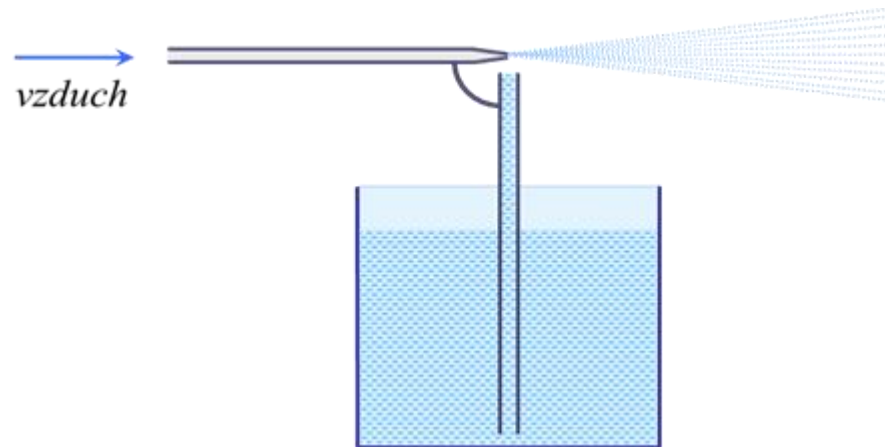
- pokud se nemění výška ($E_p = 0$)

$$\frac{1}{2}\rho v^2 + p = \text{konst}$$

- Vodní vývěva

- fixírka (stříkací pistole)

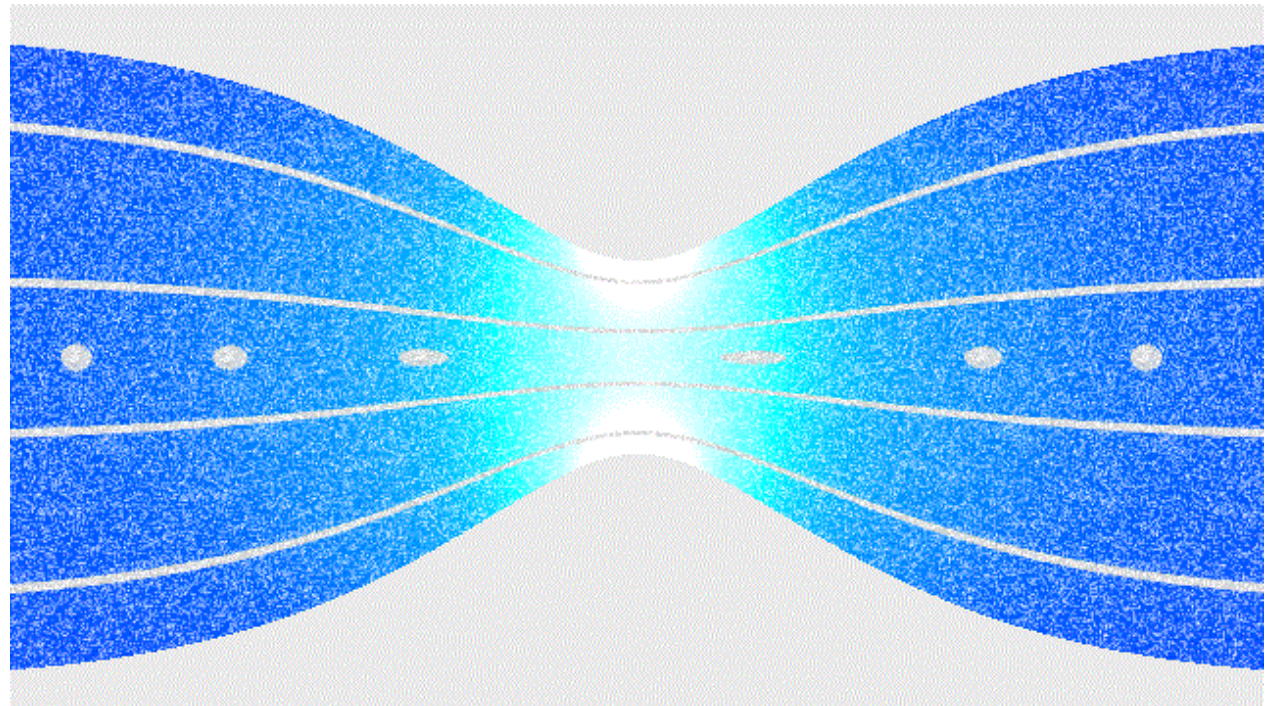
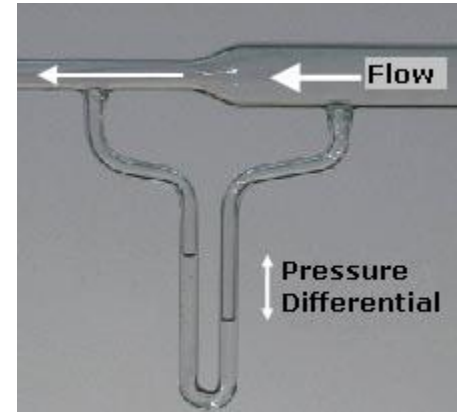
Bernoulliova rovnice

- pokud se nemění výška ($E_p = 0$)
- Venturiho efekt

$$\frac{1}{2}\rho v^2 + p = \text{konst}$$

dynamický tlak

statický tlak

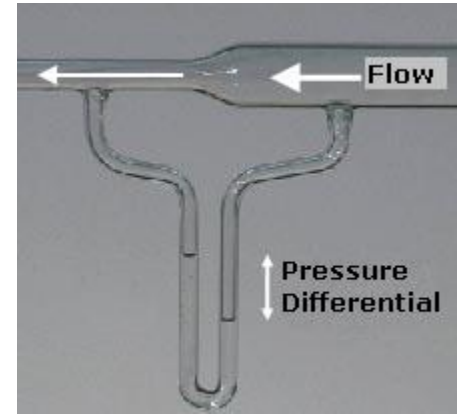
Bernoulliova rovnice

- pokud se nemění výška ($E_p = 0$)
- Venturiho efekt

$$\frac{1}{2} \rho v^2 + p = \text{konst}$$

dynamický tlak

statický tlak

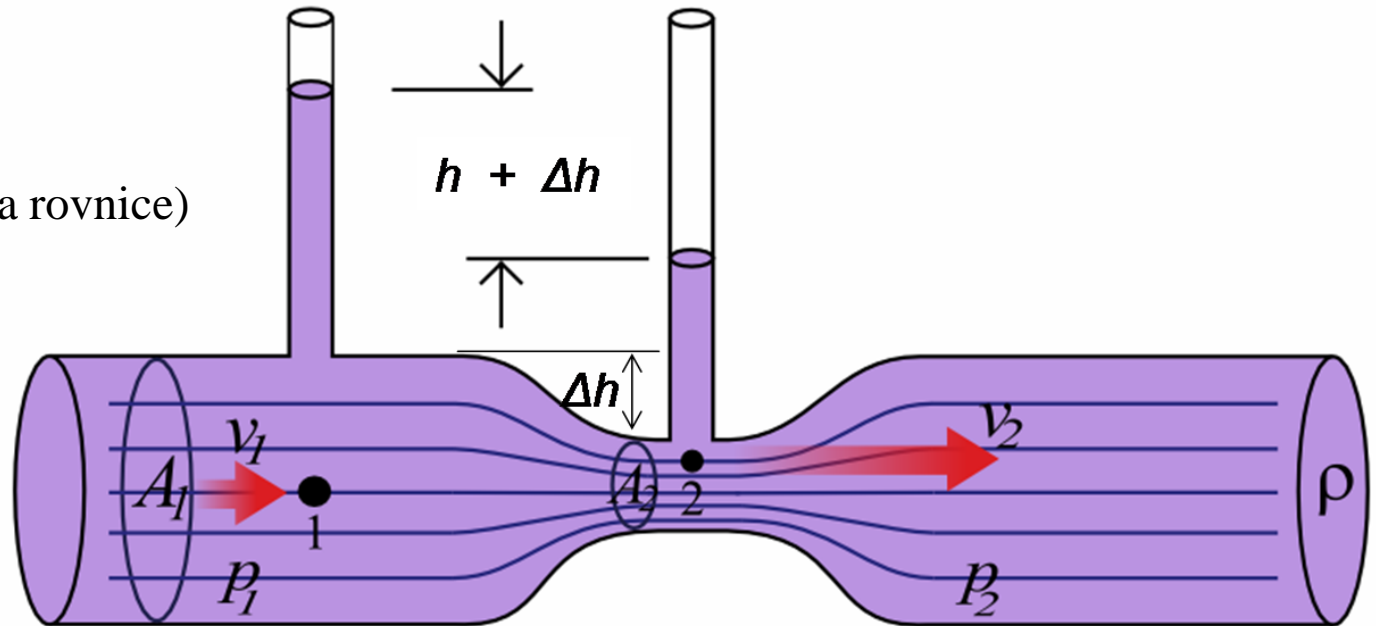

$$A_1 v_1 = A_2 v_2 \quad (\text{rovnice kontinuity})$$

$$\frac{1}{2} \rho v_1^2 + p_1 = \frac{1}{2} \rho v_2^2 + p_2$$

(Bernoulliova rovnice)

$$v_1 = \sqrt{\frac{2(p_1 - p_2)}{\rho \left(\frac{A_1^2}{A_2^2} - 1 \right)}}$$

Bernoulliova rovnice

- pokud se nemění výška ($E_p = 0$)
- Venturiho efekt

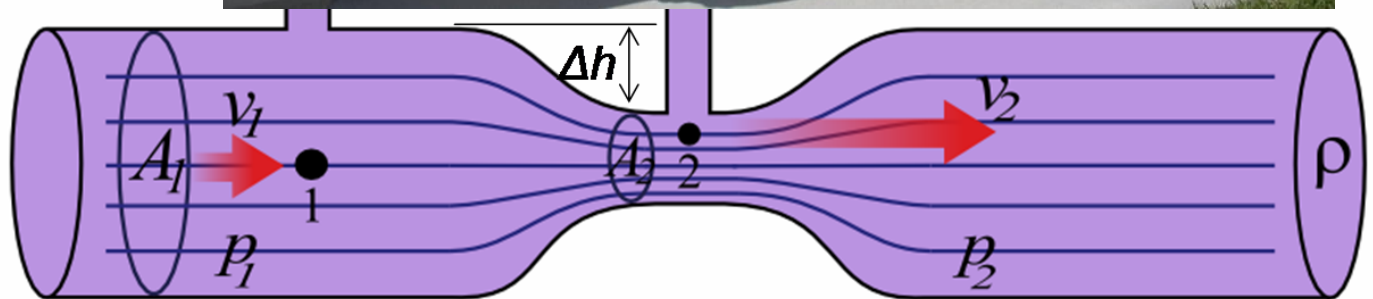
$$A_1 v_1 = A_2 v_2 \quad (\text{rovnice kontinuity})$$

$$\frac{1}{2} \rho v_1^2 + p_1 = \frac{1}{2} \rho v_2^2 + p_2$$

(Bernoulliova rovnice)

$$v_1 = \sqrt{\frac{2(p_1 - p_2)}{\rho \left(\frac{A_1^2}{A_2^2} - 1 \right)}}$$

Bernoulliova rovnice

- pokud se nemění výška ($E_p = 0$)

$$\frac{1}{2}\rho v^2 + p = \text{konst}$$

dynamický tlak

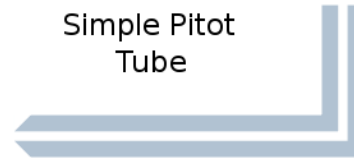
statický tlak

Pitotova trubice

$$\frac{1}{2}\rho v^2 + p = p_{\text{tot}}$$

$$v = \sqrt{\frac{2(p_{\text{tot}} - p)}{\rho}}$$

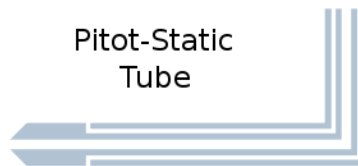
Simple Pitot Tube

Static Source

Pitot-Static Tube

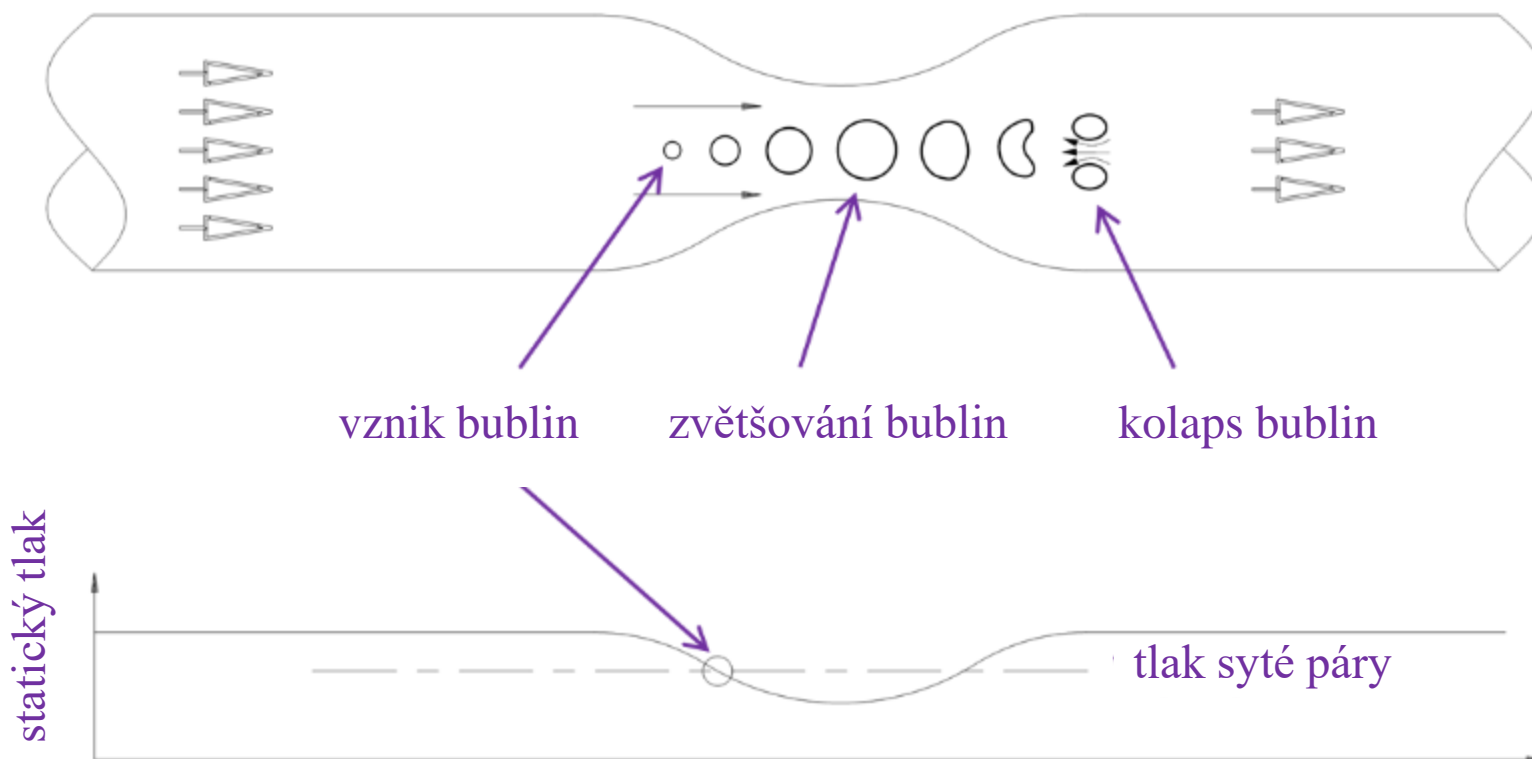
Bernoulliova rovnice

- pokud se nemění výška ($E_p = 0$)

$$\frac{1}{2} \rho v^2 + p = \text{konst}$$

dynamický tlak

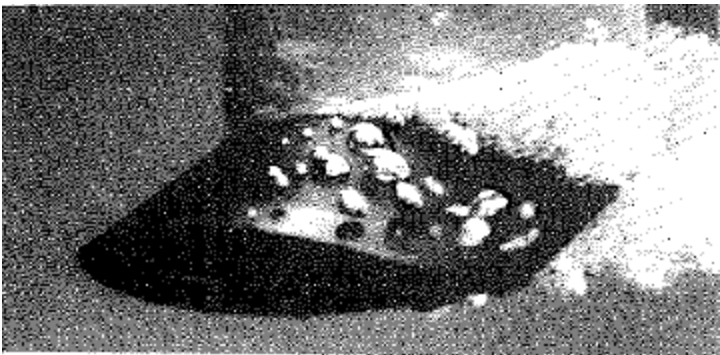
statický tlak

Bernoulliova rovnice

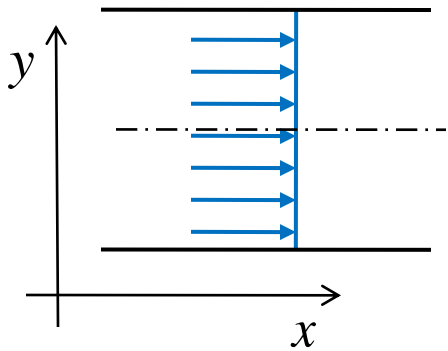
- pokud se nemění výška ($E_p = 0$)

$$\frac{1}{2}\rho v^2 + p = \text{konst}$$

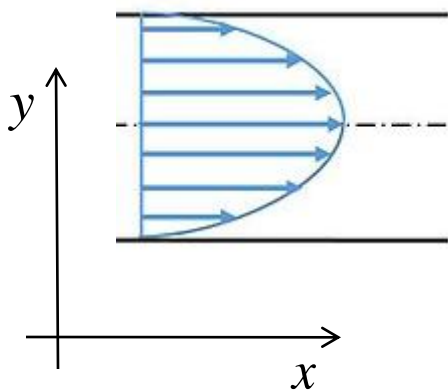
Proudění reálné kapaliny

- proudění ideální kapaliny

- stejná rychlost ve všech místech průřezu

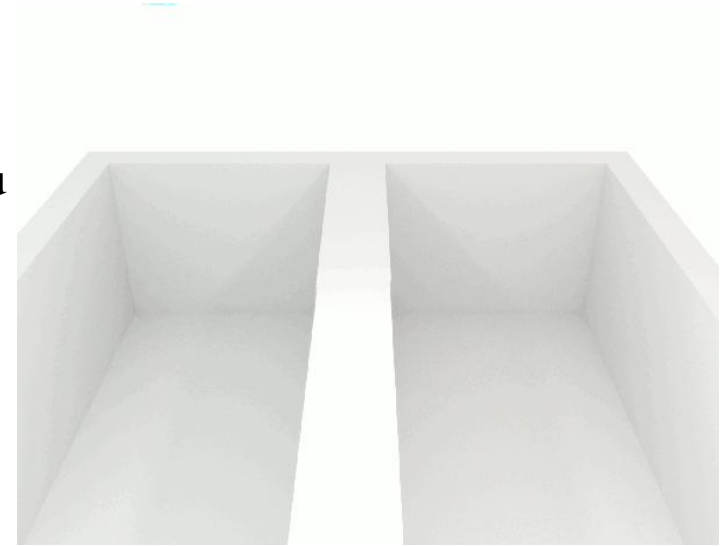
- laminární proudění reálné kapaliny

- rychlost proměnná kvůli vnitřnímu tření
- nejvyšší rychlost uprostřed potrubí, směrem ke krajům klesá k nule

- tečné napětí: $\tau = \eta \frac{dv}{dy}$ (Newtonovské kapaliny)

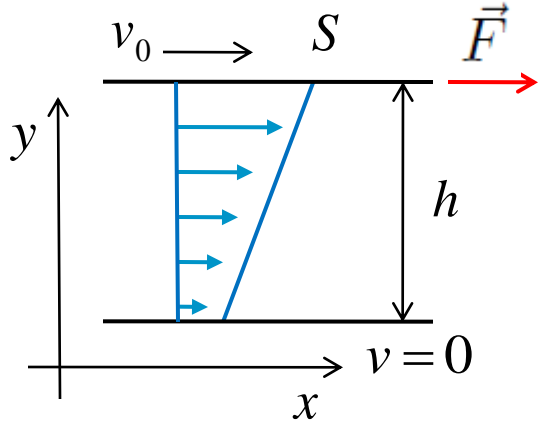
- dynamická viskozita: $\eta = Ae^{B/T}$

$$\eta_1 < \eta_2$$

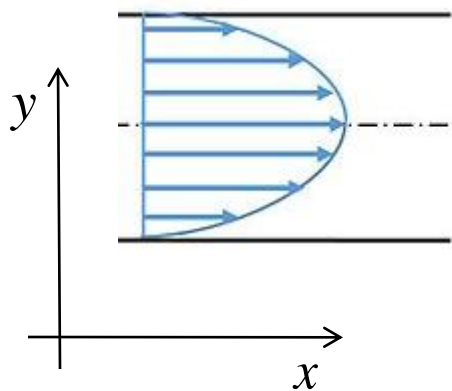
Proudění reálné kapaliny

- měření dynamické viskozity

$$F = \eta \frac{v_0}{h} S$$

- laminární proudění reálné kapaliny

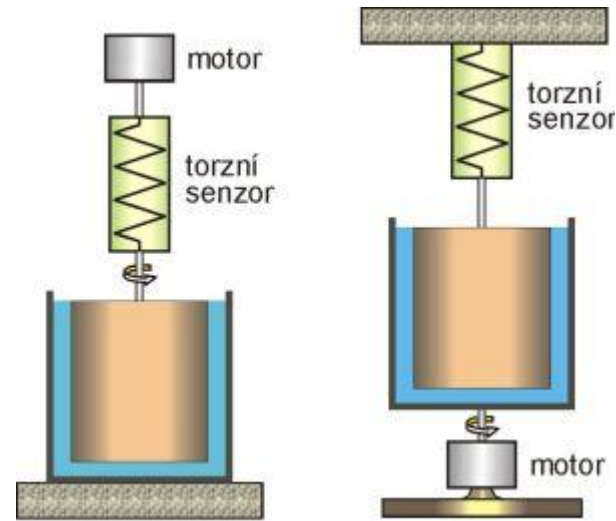

- rychlost proměnná kvůli vnitřnímu tření
- nejvyšší rychlost uprostřed potrubí, směrem ke krajům klesá k nule

$$\tau = \eta \frac{dv}{dy} \quad (\text{Newtonovské kapaliny})$$

- dynamická viskozita: $\eta = Ae^{B/T}$

- rotační viskozimetry

$$\varphi = K\eta\omega$$

Laminární proudění reálné kapaliny

- tlaková síla: $F_p = \pi y^2 \Delta p$

- síla vnitřního tření:

$$F_t = \tau S = 2\pi y \Delta l \tau$$

$$F_p + F_t = 0$$

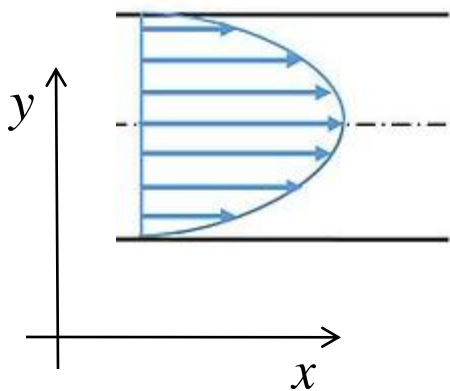
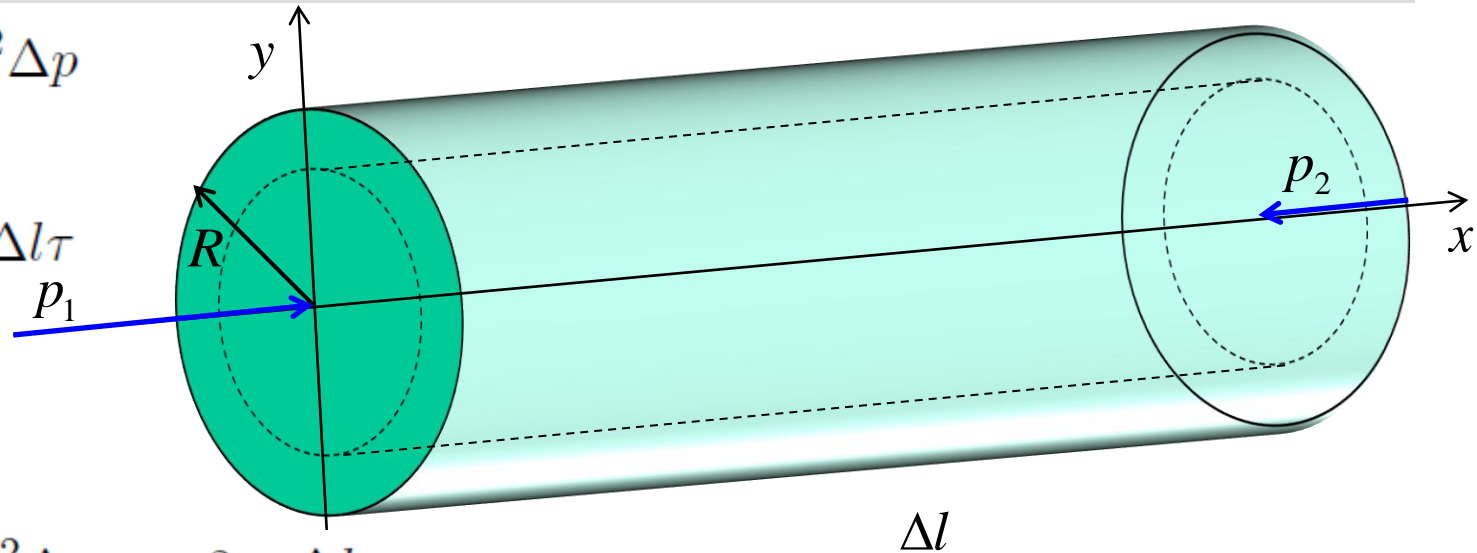
- laminární proudění: $\pi y^2 \Delta p = -2\pi y \Delta l \tau$

$$\tau = \eta \frac{dv}{dy} \longrightarrow dv = -\frac{1}{2\eta} \frac{\Delta p}{\Delta l} y dy \quad v(R) = 0$$

$$v = -\frac{1}{4\eta} \frac{\Delta p}{\Delta l} y^2 + C \quad C = \frac{1}{4\eta} \frac{\Delta p}{\Delta l} R^2$$

$$v = \frac{\Delta p}{4\Delta l \eta} (R^2 - y^2)$$

parabolický rychlostní profil

Proudění reálné kapaliny

- dynamická viskozita při 20°C

- voda: $\eta = 1 \times 10^{-3} \text{ Pa s}$

- etanol: $\eta = 1.2 \times 10^{-3} \text{ Pa s}$

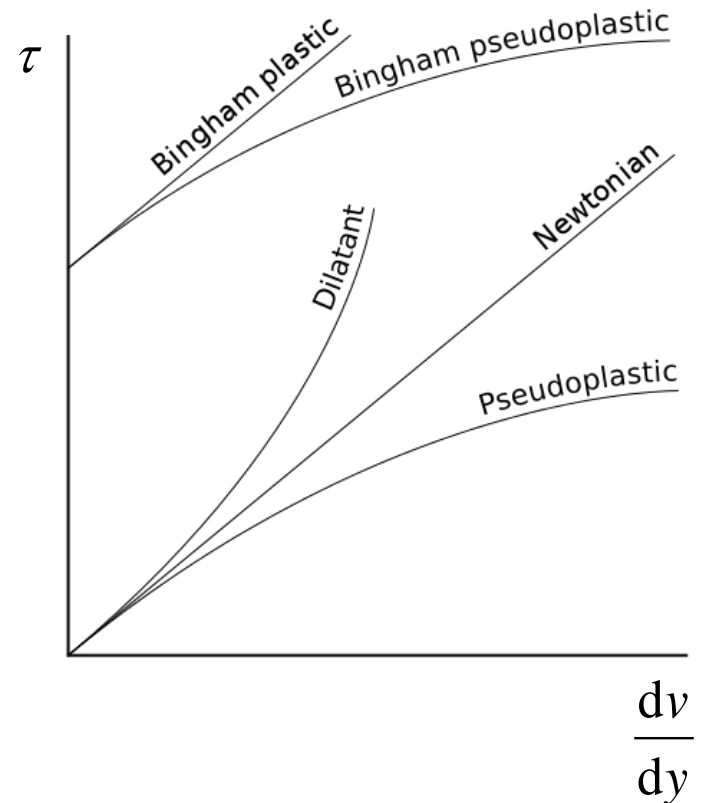
- glycerín: $\eta = 1.48 \text{ Pa s}$

- med: $\eta = 2 - 10 \text{ Pa s}$

- nenewtonovské kapaliny

- dilatantní: η narůstá s rostoucí rychlostí změny smykového napětí (kukuřičný škrob)

$$\tau = \eta \frac{dv}{dy} \quad (\text{Newtonovské kapaliny})$$

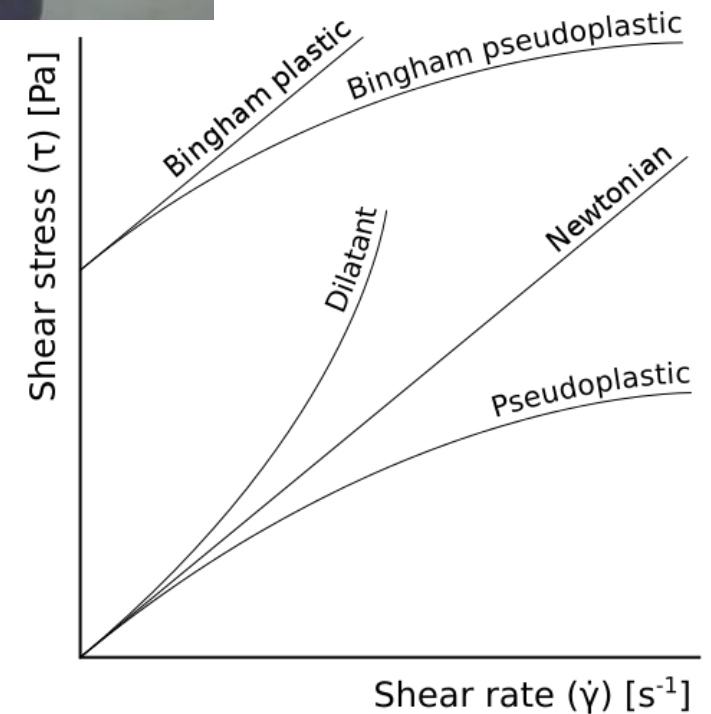

Proudění reálné kapaliny

- dynamická viskozita při 20°C
- voda: $\eta = 1 \times 10^{-3} \text{ Pa s}$
- etanol: $\eta = 1.2 \times 10^{-3} \text{ Pa s}$
- glycerín: $\eta = 1.48 \text{ Pa s}$
- med: $\eta = 2 - 10 \text{ Pa s}$

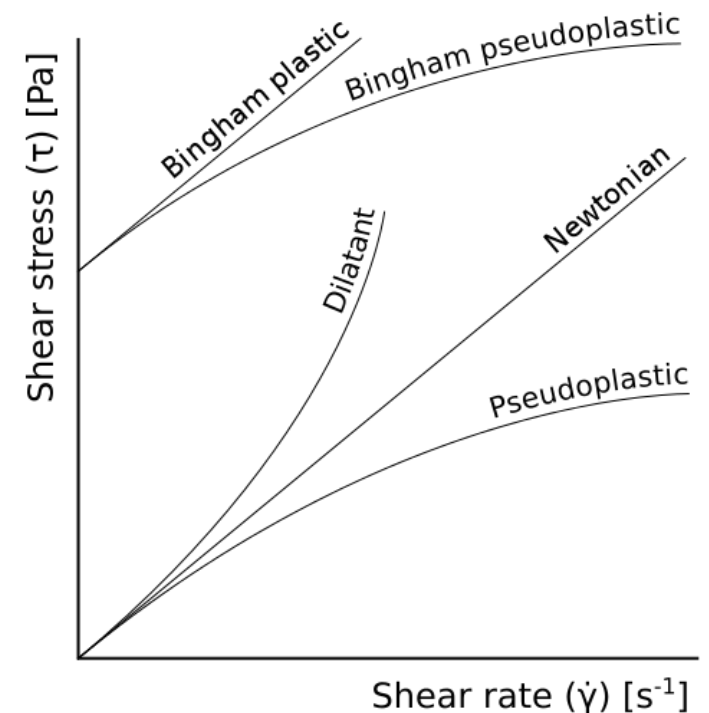

- dilatantní: η narůstá s rostoucí rychlostí změny smykového napětí (kukuřičný škrob)

Proudění reálné kapaliny

- dynamická viskozita při 20°C
- voda: $\eta = 1 \times 10^{-3} \text{ Pa s}$
- etanol: $\eta = 1.2 \times 10^{-3} \text{ Pa s}$
- glycerín: $\eta = 1.48 \text{ Pa s}$
- med: $\eta = 2 - 10 \text{ Pa s}$

- dilatantní: η narůstá s rostoucí rychlostí změny smykového napětí (kukuřičný škrob)
- pseudoplastické: η klesá s rostoucí rychlostí změny smykového napětí (krev, barva, kečup)
- Binghamské tekutiny: potřebují určitou prahovou hodnotu smykového napětí aby začaly téci (jíl, zubní pasta, majonéza)

Reynoldsovo číslo

$\frac{1}{2} \rho \bar{v}^2$ ← střední kinetická energie jednotkového objemu kapaliny (dynamický tlak)

τ ← práce potřebná k překonání vnitřního tření v jednotkovém objemu kapaliny (smykové napětí)

• vnitřní tření pro Newtonovskou kapalinu: $\tau = \eta \frac{dv}{dy} \approx \eta \frac{\bar{v}}{\frac{R}{2}} \longrightarrow \frac{\frac{1}{2} \rho \bar{v}^2}{\tau} = \frac{\rho \bar{v} R}{4\eta}$

Reynoldsovo číslo: $Re = \frac{\rho v L}{\eta}$

hustota   rychlost
                  ↓
Re = $\frac{\rho v L}{\eta}$ ← charakteristický rozměr
                  ↑
                  viskozita

Reynoldsovo číslo

$\frac{1}{2} \rho \bar{v}^2$ ← střední kinetická energie jednotkového objemu kapaliny

τ ← práce potřebná k překonání vnitřního tření v jednotkovém objemu kapaliny

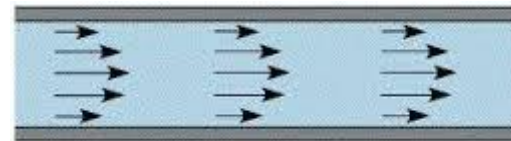
• vnitřní tření pro Newtonovskou kapalinu: $\tau = \eta \frac{\bar{v}}{R} \longrightarrow \frac{\frac{1}{2} \rho \bar{v}^2}{\tau} = \frac{\rho \bar{v} R}{4\eta}$

Reynoldsovo číslo: $Re = \frac{\rho v L}{\eta}$

• proudění ideální kapaliny: $Re = \infty$

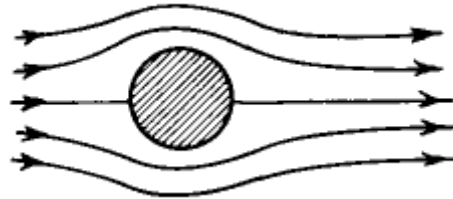
• laminární proudění reálné kapaliny: $Re < Re_{krit}$

• turbulentní proudění reálné kapaliny: $Re > Re_{krit}$

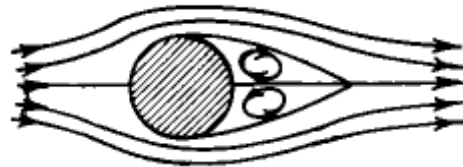

Reynoldsovo číslo $Re = \frac{\rho v L}{\eta}$

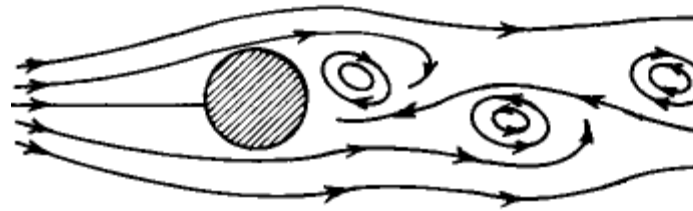
- lamilární proudění: $Re \approx 0.01$

- vznik vírů: $Re \approx 10$

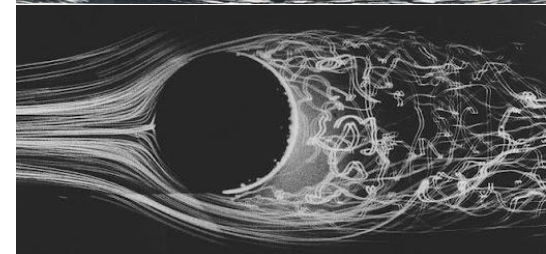
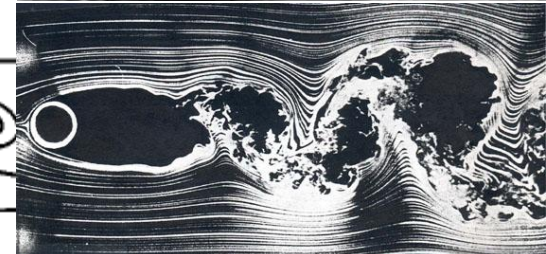
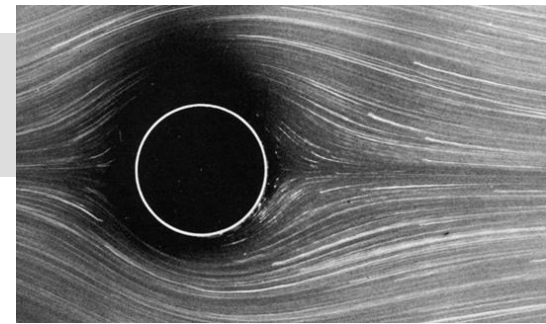
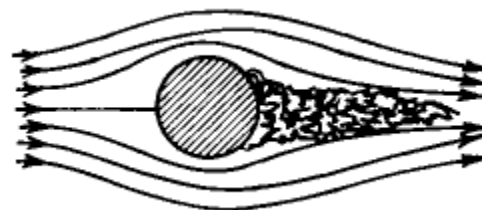
- Karmánova vírová cesta: $Re \approx 100$

- periodické turbulentní proudění $Re \approx 10^4$

- turbulentní hraniční vrstva: $Re \approx 10^6$

Magnusův jev

- rotujícího těleso letící v tekutém médiu vytváří kolem sebe vír a působí na něj reakční síla kolmá ke směru proudění okolního média

- **pro rotující váleček**

- Magnusova síla na jednotku délky $\frac{F}{L} = \rho v G$

- “síla víru“ $G = 2\pi R^2 \omega$

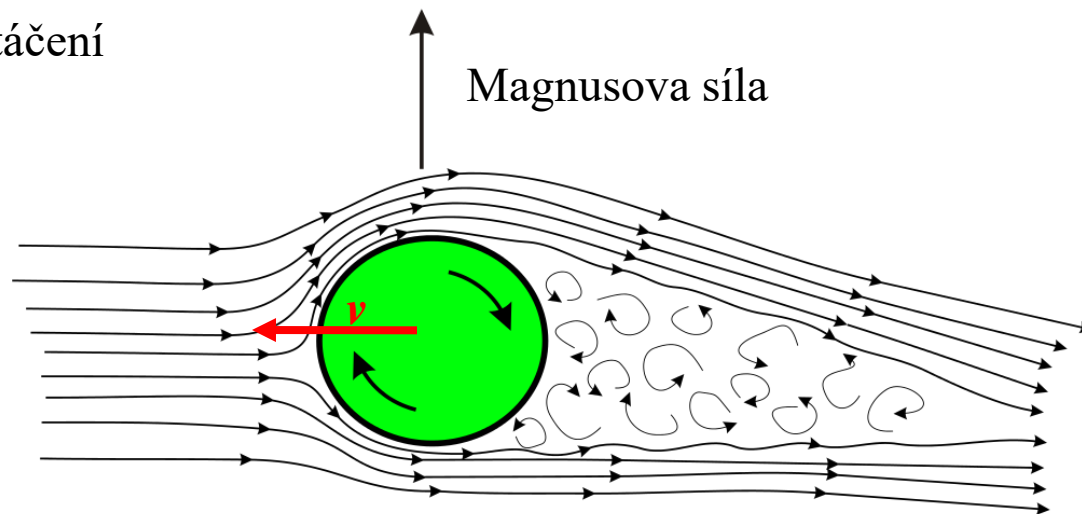
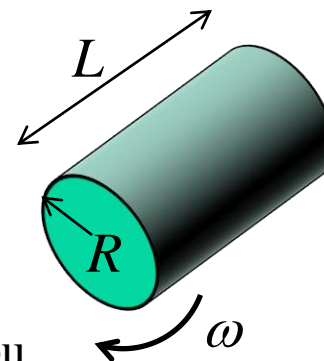
poloměr válce

úhlová rychlost otáčení

hustota média

rychlost pohybu

$$\frac{F}{L} = 2\pi R^2 \omega \rho v$$

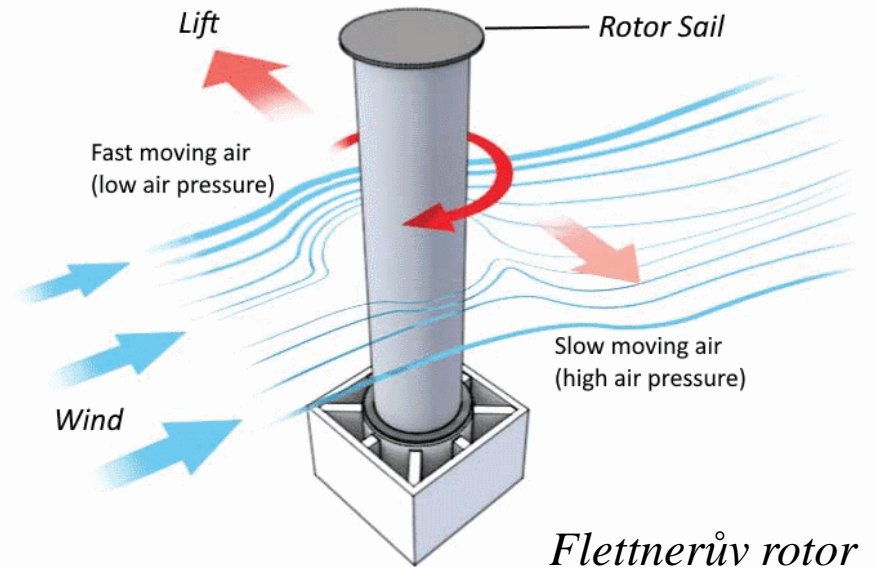

Magnusův jev

- rotujícího tělesa letící v tekutém médiu vytváří kožolmá ke směru prodění okolního média

- pro rotující válec

- Magnusova síla na jednotku délky $\frac{F}{L} = \rho v G$
  - “síla víru“ $G = 2\pi r^2 \omega$
- hustota média   rychlost

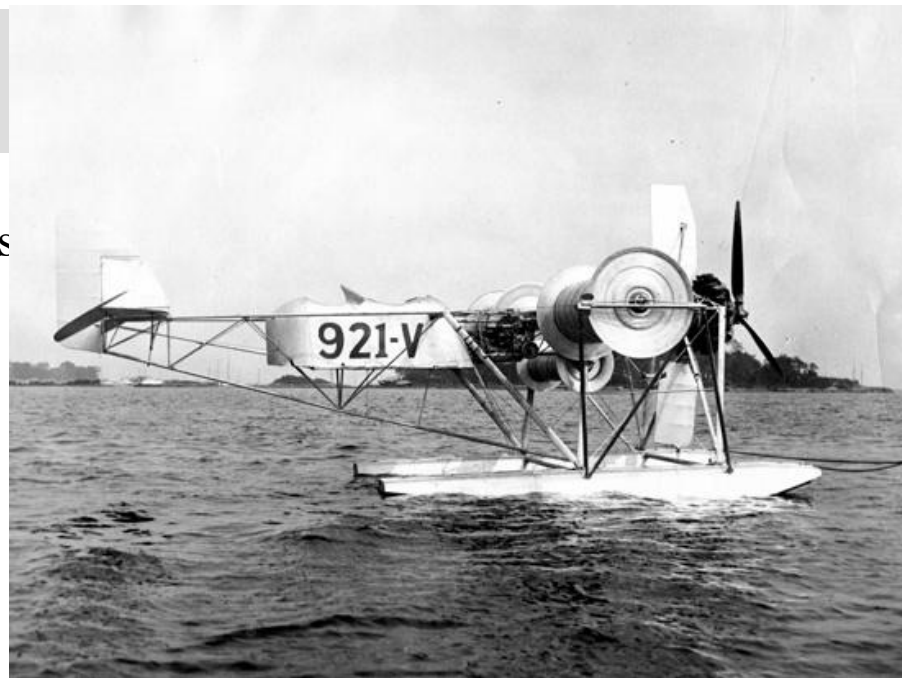

Magnusův jev

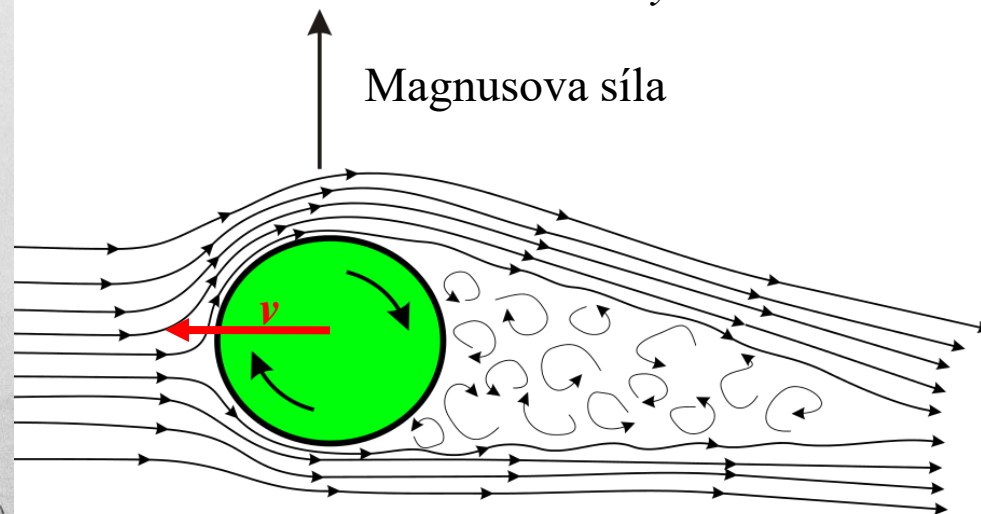
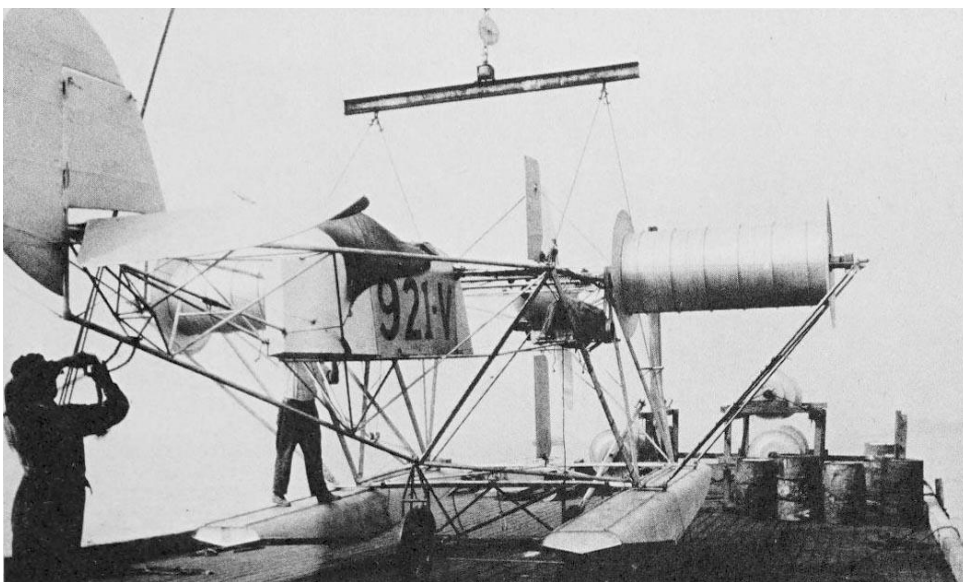
- rotujícího těleso letící v tekutém médiu vytváří kolem sebe vlnění kolmé ke směru proudění okolního média

- pro rotující válec

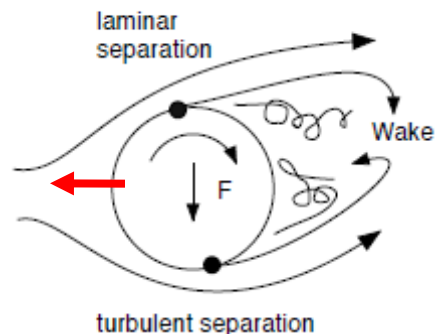
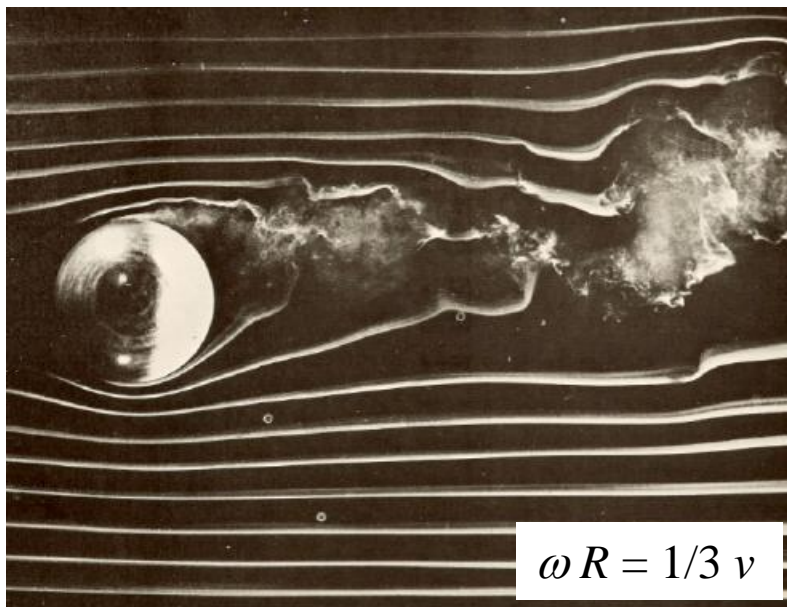
- Magnusova síla na jednotku délky $\frac{F}{L} = \rho v G$
  - “síla víru“ $G = 2\pi r^2 \omega$
- hustota média   rychlost

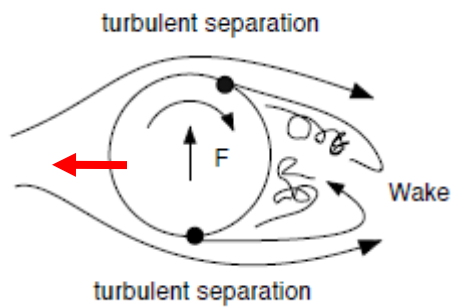
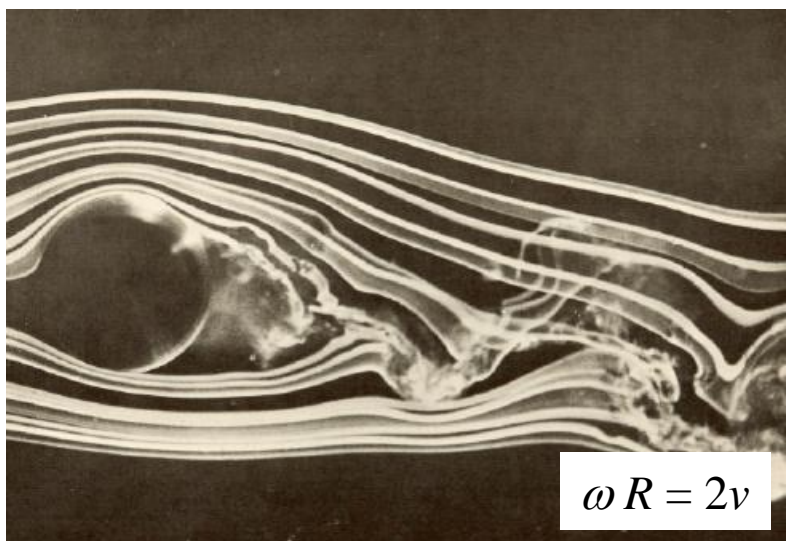
Plymouth A-A 2004

Magnusův jev

Magnusova síla negativní
(opačný směr)

Magnusova síla pozitivní

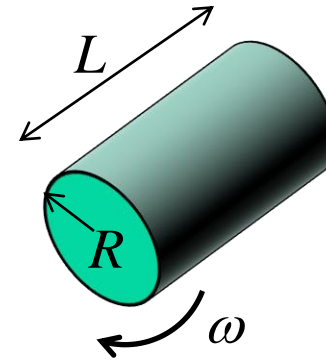
Magnusův jev

- rotujícího těleso letící v tekutém médiu vytváří kolem sebe vír a působí na něj reakční síla kolmá ke směru proudění okolního média

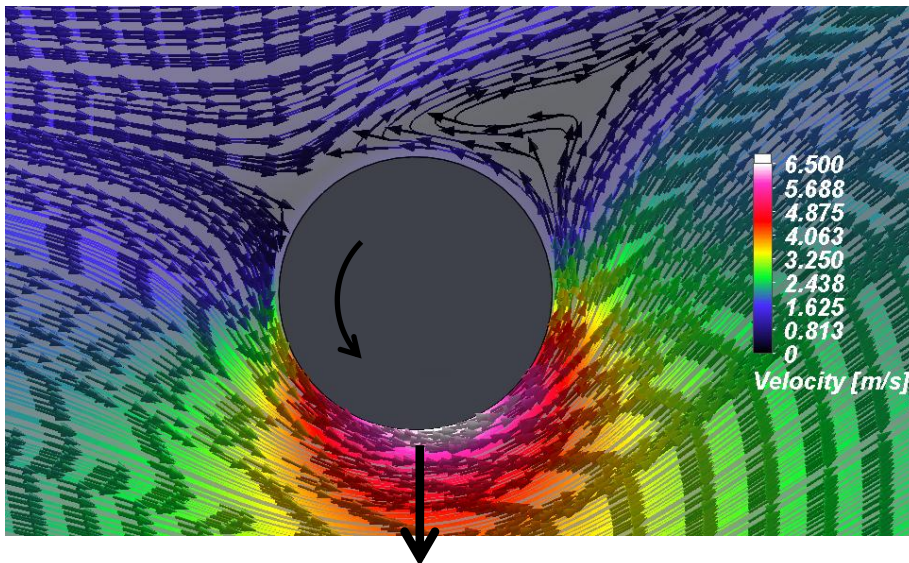
- **pro rotující válec**

- Magnusova síla na jednotku délky

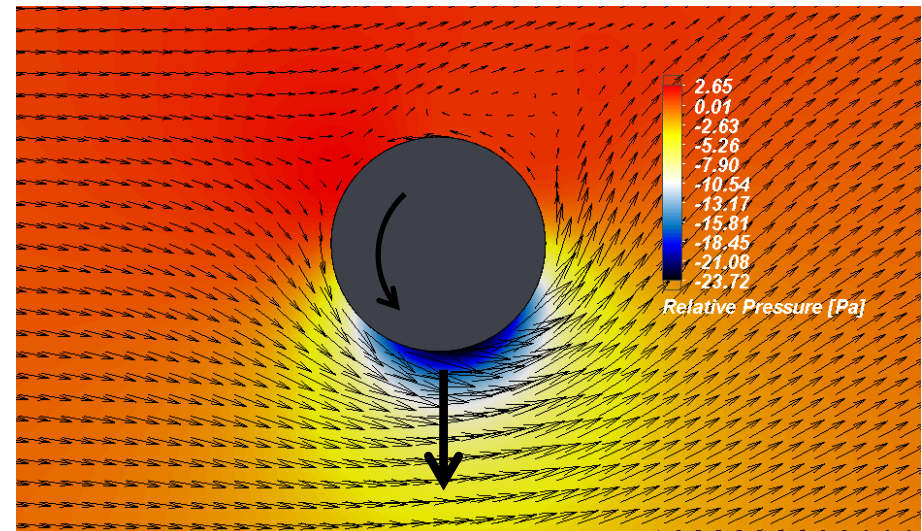
$$\frac{F}{L} = 2\pi R^2 \omega \rho v$$

mapa rychlosti

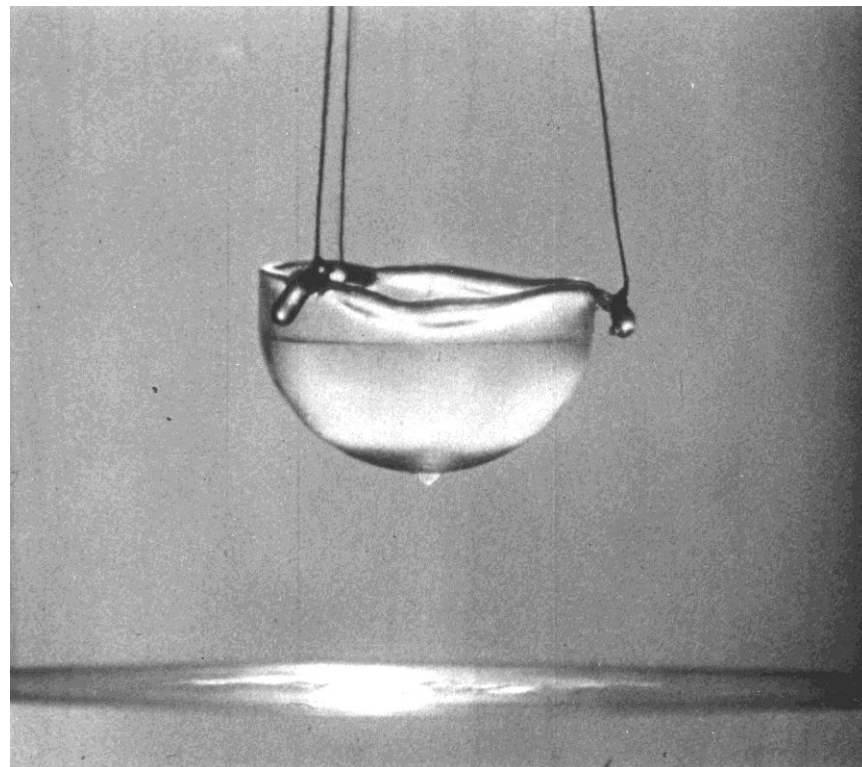
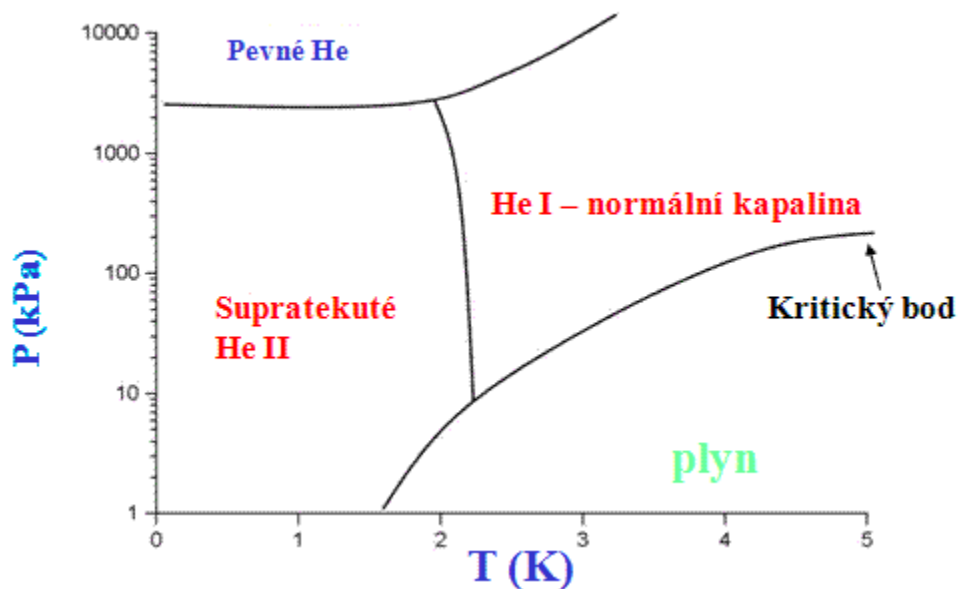
mapa rozložení tlaku

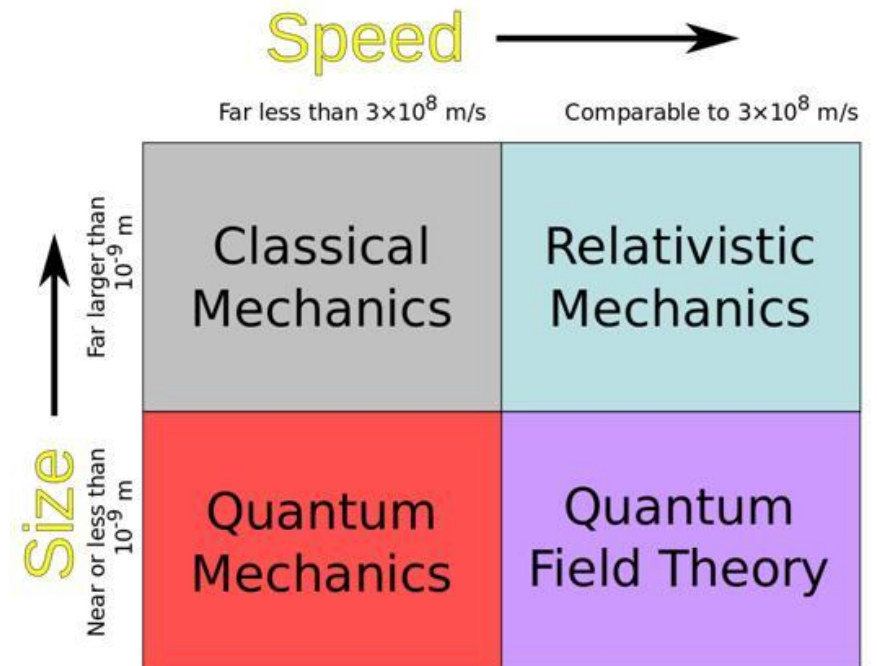
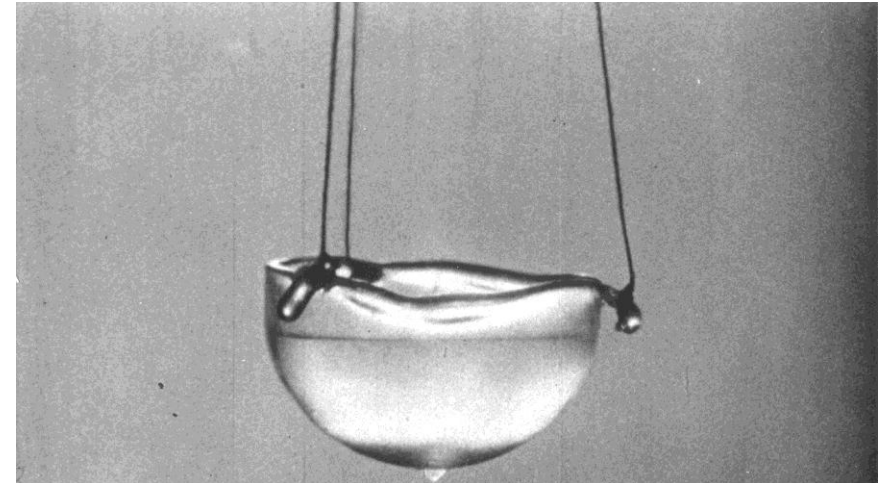
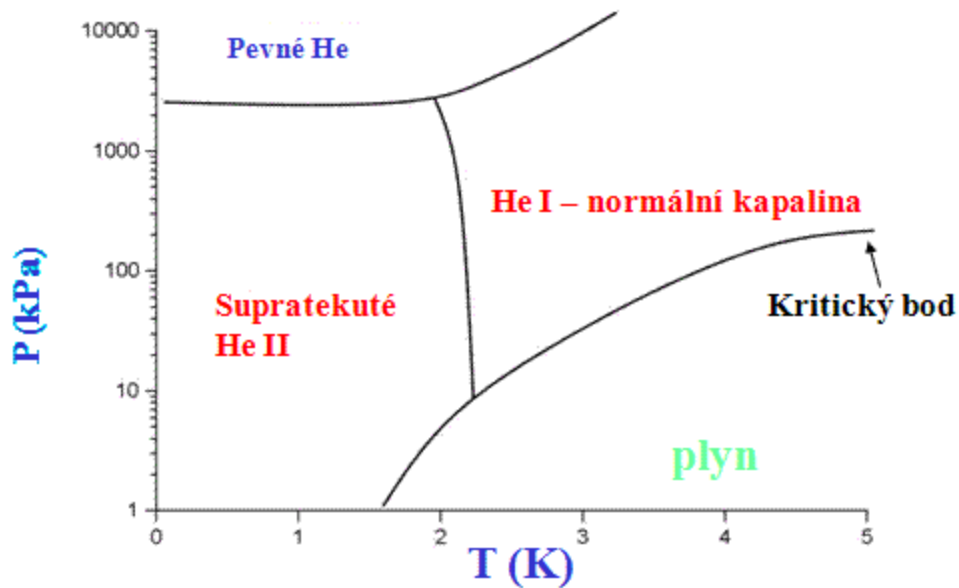
Supratekutost

- He-I $\eta = 2.45 \times 10^{-4}$ Pas
- He-II $\eta = 0$ – supratekutá kapalina
- ^4He při teplotě nižší než 2.17 K
- ^4He je boson ($2p + 2n$)
- Bose – Einsteinův kondenzát
(zředěný plyn bosonů při teplotě blízké 0 K)

Supratekutost

- ^4He při teplotě nižší než 2.17 K
- ^4He je boson ($2p + 2n$)
- Bose – Einsteinův kondenzát
(zředěný plyn bosonů při teplotě blízké 0 K)

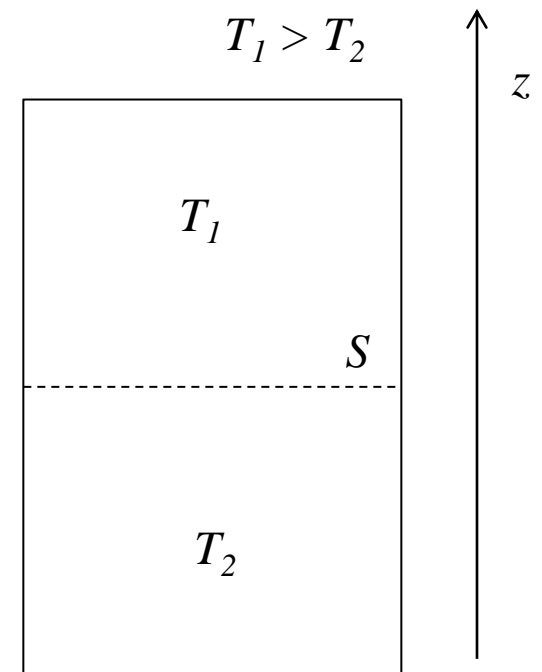

Tepelná vodivost

- tepelný tok - teplo přenesené jednotkovou plochou za jednotku času $J_Q \equiv \frac{1}{S} \frac{dQ}{dt}$

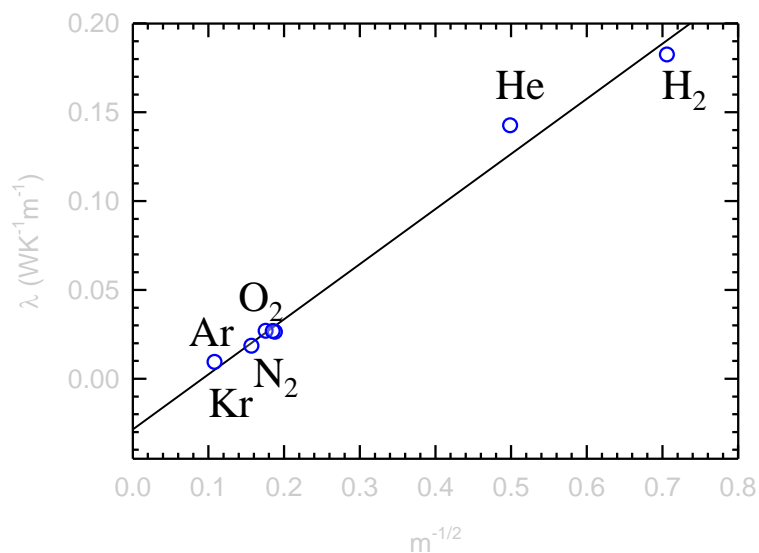
$$J_Q = -\lambda \frac{\partial T}{\partial z} \quad \leftarrow \text{gradient teploty}$$

součinitel tepelné vodivosti $\lambda \sim \sqrt{\frac{T}{m}}$

Tepelná vodivost

součinitel tepelné vodivosti $\lambda \sim \sqrt{\frac{T}{m}}$

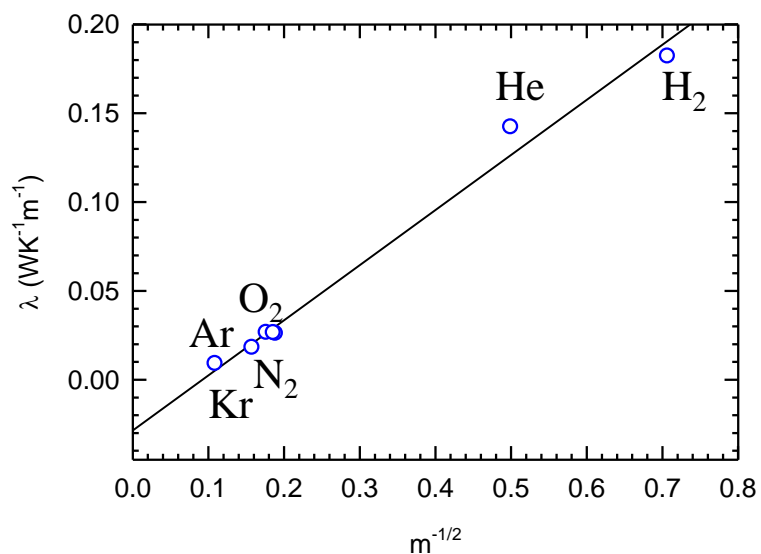

součinitel tepelné vodivosti při $T = 300 \text{ K}$

λ ($\text{W K}^{-1} \text{m}^{-1}$)	materiál
0.1819	H_2
0.142	He
0.0258	N_2
0.0264	O_2
0.0262	vzduch
0.0179	Ar
0.0088	Kr

Tepelná vodivost

součinitel tepelné vodivosti $\lambda \sim \sqrt{\frac{T}{m}}$

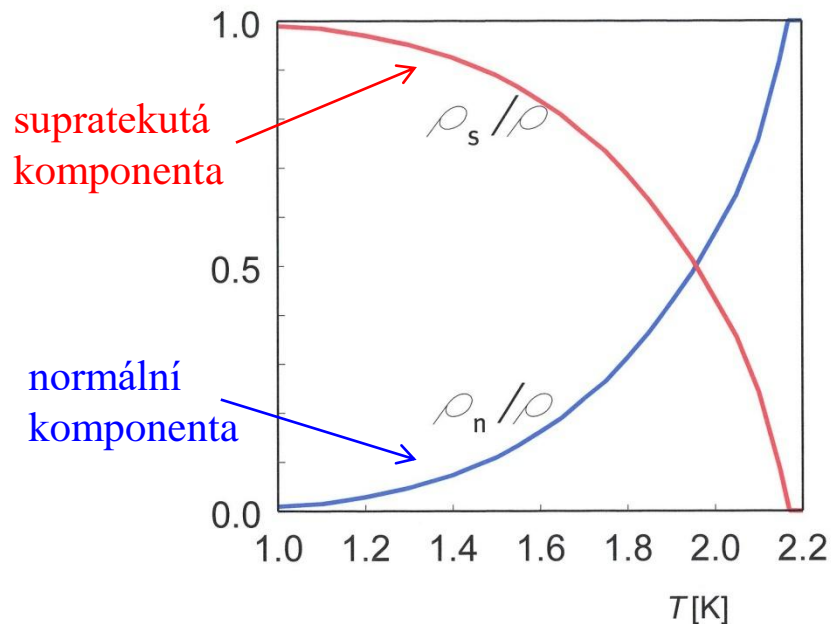
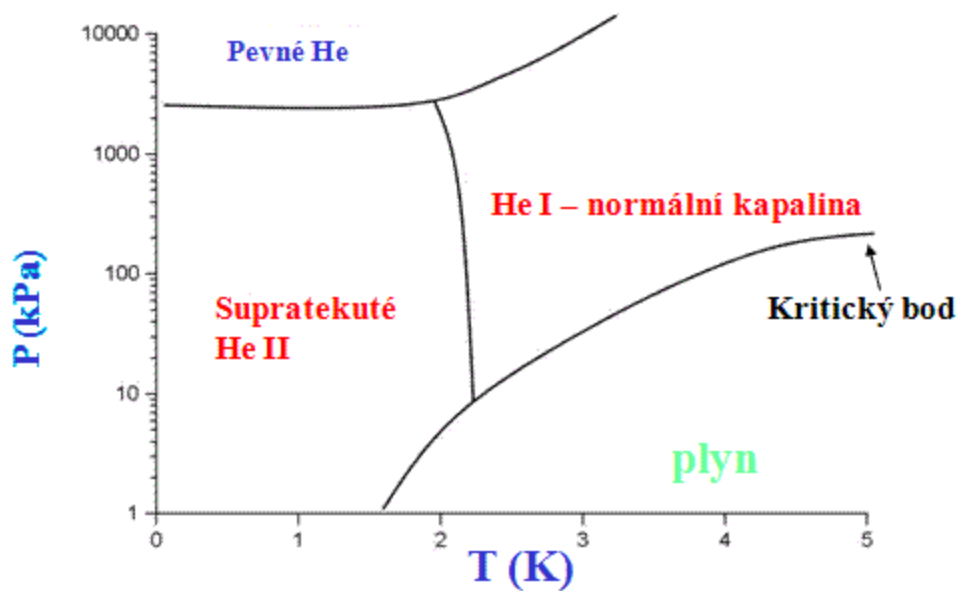

součinitel tepelné vodivosti při $T = 300 \text{ K}$

λ ($\text{W K}^{-1} \text{m}^{-1}$)	materiál
0.1819	H ₂
0.142	He
0.0258	N ₂
0.0264	O ₂
0.0262	vzduch
0.0179	Ar
0.0088	Kr
7.810	Mn
401	Cu

Tepelná vodivost

- ^4He při teplotě nižší než 2.17 K
- ^4He je boson ($2p + 2n$)
- Bose – Einsteinův kondenzát
(zředěný plyn bosonů při teplotě blízké 0 K)

0.01

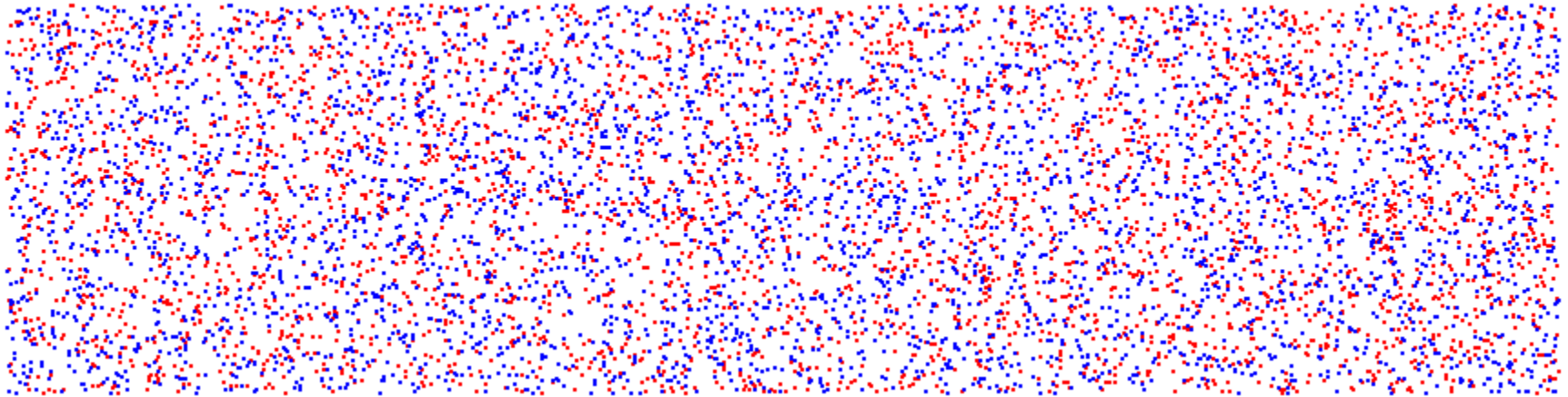
He-I (4 K)

$> 10^5$

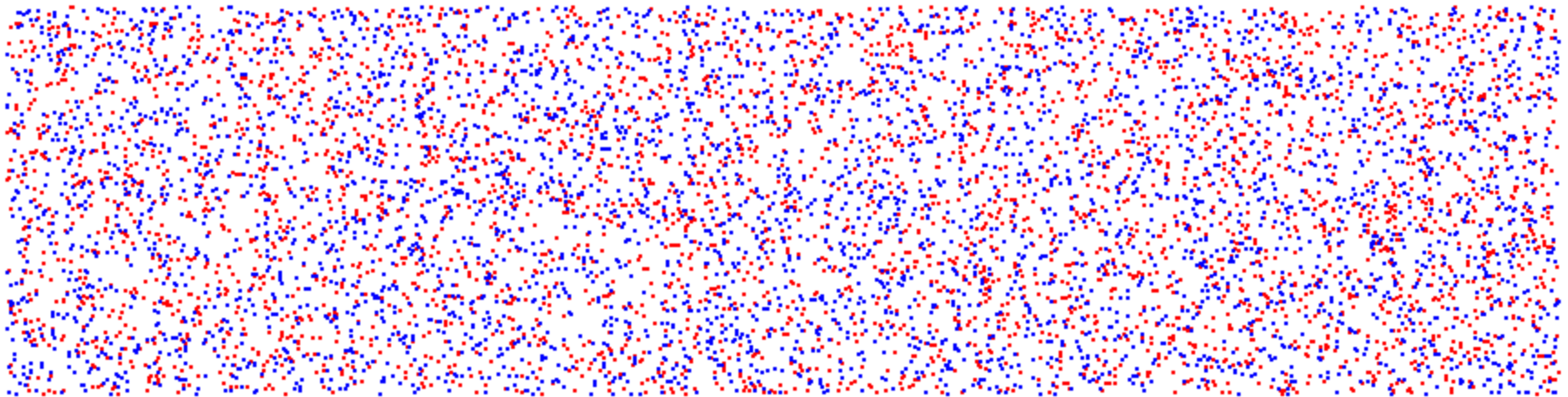
He-II (2 K)

Tepelná vodivost – He-II

zvuk – vlna hustoty

druhý zvuk – vlna teploty

Transportní jevy a Newtonův zákon viskozity

- tepelný tok - teplo přenesené jednotkovou plochou za jednotku času $J_Q \equiv \frac{1}{S} \frac{dQ}{dt}$

$$J_Q = -\lambda \frac{\partial T}{\partial x} \longleftarrow \text{gradient teploty}$$

↑
součinitel tepelné vodivosti

- difúze – tok hmoty, počet částic které projdou jednotkovou plochou za jednotku času $J_x = \frac{1}{S} \frac{dN}{dt}$

$$J_x = -D_x \frac{\partial n}{\partial x} \longleftarrow \text{gradient koncentrace}$$

↑
difúzní koeficient

1. Fickův zákon

- prodění reálné kapaliny – tok hybnosti $\tau = \frac{F}{S} = \frac{1}{S} \frac{dp}{dt}$

$$\tau = \eta \frac{\partial v}{\partial y} \longleftarrow \text{gradient rychlosti}$$

↑
viskozita

Newtonův zákon viskozity